

28-dik sz. Julius 15. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitűnőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési feltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 8 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

As előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSENAI.

TARTALOM.

Cikkek: „A pécsváradai városról.“ *Nyárfától.* — „A mostoha meséi.“ (Beszély) *Jókai Móról.* — „Triesztől Mexikóig.“ — „Az ausztriai birodalom területe hadászati tekintetből.“ *Asóth Lajostól.* — „A pest-ferencvárosi új templom.“ — „Három lovag.“ (Költ.) *Zilahy Imrétől.* — „Egy német város.“ *Asóth Jánosól.* — „A törökországi rabszolgákról.“ — „Az egérkő.“ — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.*

— „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“
Képek: „A pécsváradai városról.“ (Rajz. *Strohmüller.*) — „Veracruzai indusnő.“ — „Jalappa város Mexikóban.“ — „A tervezett pest-ferencvárosi új templom.“ (Rajz. *Blumberg.*) — „Három lovag.“ — „Képtalány.“

Ujdonságok.

— (A Császárné Buda-Pesten.) Jul. 9-én a déli órákban felfragszóiban értesült a fővárosi közönség, hogy Ő Felsége Erzsébet Császárné még az nap d. u. 3 órakor Pestre érkezik. A vasuti pályafőttől egész fel a budai kir. várpalotáig az utcákon nagy sokaság gyűlt össze, s az indóházban a tárnokmester, polgári és katonai hatóságok főnökei, az országgyűlésnek több Pesten lakó tagja, köztük Deák Ferenc, s nagyszámu előkelő hölgy fogadta Ő Felségét. A Császárné Königsberg grófné kíséretében két fogatu udvari kocsin Budára ment, de még alkonyat előtt visszajött Pestre, s meglátogatta a Ludoviceum épületében és kertjében elhelyezett sebesülteket; mindenütt lelkesült éljen kiáltásokkal fogadták. Ő Felsége másnap ismét több kórházat látogatott meg, s 11-én esti 9 órakor utazott vissza Bécsbe.

szállításával. Az egész udvar tele van ládákkal és hordókkal. A banképület kapui el vannak zárva, s vadászok örködnek az udvaron. A kincseket Komáromba szállítják. A szállítást a dunagőzhajózási társulat eszközli 10 vontatóhajóval, melyek mindegyike körülbelül 3000 mázsa terhet hord.

— (Komáromban) porosz kémek fogtak el. Halomás szerint porosz tiszt, ki osztrák egyenruhát szerzett magának, s épen midőn a vár erődítvényeit rajzolgatta, érték rajta.

— (Pest és Bécs között) a hajóközlekedés, mint mondják, pár nap mulva megszűnik, miután a hajók, naszádok, vontatóhajók stb. egész tömegét Bécsbe, s még főlebb Linzbe küldik hajóhidak építése végett. Nuszdorfnál már hat ily hajóhad áll, a hadsereg visszavonulásának biztosítására.

— (Az ujoncozást Magyarországon) hír szerint fölfüggesztik, oly feltétel mellett, hogy a kiszabott hadilleték önkéntes beállítás útján fődöztessek.

— (A sebesülteket az Orcy-kertben) nagy néptömeg látogatja; szivarral, süteménnyel, itallal, fehérneművel ellátva siet oda mindenki. Közélebb egy uriember 1500 szivart osztatott ki köztök; egy tiszt özvegye pedig három veder meleg kávéval küldött nekik. A Ludoviceumban s környékén mintegy 6000 sebesült nyer ápolást, s még naponkint sokan érkeznek. Deák Ferenc és Somsich Pál a sebesülteknek tetemes minőségű fehérneműt küldöttek.

— (A sebesültek javára) jul. 15-én a pesti plebánia templomban Sennyey báróné, Szapáry grófné, Demidoff és Thurn urhölgyek reggel 6-tól 12 óráig perselylyel adományokat gyűjtenek.

— (Olasz foglyok.) A minap Pestre érkezett olasz foglyokat innen a Dunán Péterváradra szállították. Midőn a tábortól az indulási helyre vonultak, a sóház körül a Dunapart el volt lepve nézőtömeggel. Ott egyes csoportban dallamos énekeket és a Garibaldi-hymnuszt dalolták, és sokan tapsoltak nekik.

—v.— (Balaton-Füredről) értesít levelezőnk, hogy a mostani idény ott rendkívül kedvező s a vendégek száma jul. 8-dikáig 500 körül volt, mi-ből azt következtethetni, hogy most, midőn a háboru miatti aggodalmak már megszűntek, a múlt évekéhez képest igen nagy lesz a látogatók száma. Vannak itt vendégek a hon minden részéből valókon kívül Svéd-, Oláh-, Szerb-, Lengyelországból, Badenből s Bécsből kivált sokan s aránylag a szépnem van erősen képviselve. A vendégek névsorából Kardos Kálmán és gr. Széchenyi Béla képviselők, Rosti Pál, Horváth Elek képviselő, Herzka párisi zongorázó, gr. Zichy Jenő képviselő.

× (Bécsi hírek) szerint a kormány Buda-Pestre költözik át. Egyik miniszterium már utra készül; a miniszter főbb hivatalnokaival utazik le, az alárendeltet Bécsben hagyja három havi díjuk előleges kifizetésével. Föl lehet tenni, hogy a többi miniszterium is hasonlót fog cselekedni. — A bécsi hiv. lap jul. 11-ki száma egy 200 milliónyi újabb állampótlés felvételét hirdeti. Zálogul a banknak a wielickai bányát kötik le. A cs. kincskamarát felsőbb parancsra bezárták; a drágaságokat csomagolják, hogy a veszély közeledtére azonnal Magyarországra lehessen szállítani.

× (Az összes ausztriai hadsereg) fővezéréül Ő Felsége Albrecht főherceget, és tábornoki főnökül b. John altábornagyot nevezte ki. Mondják, hogy a déli vaspálya igazgatósága kötelezte magát arra, miszerint 8 nap alatt 100,000 embert minden hadi készületeivel együtt Bécsbe szállit. — A kormány már megrendelt 60,000 hátulról tölthető fegyvert.

— (Bécsben a hangulat) igen aggodalmas, mint-hogy a fegyverszünet új nehézségekre talált s megkötése nem igen valószínű. Nagyon nyugtalanítja a bécsieket az a hír, hogy a poroszok három hadoszlopban nyomulnak Bécs felé. A polgármester a községtanácsban kijelentette, hogy a császár neki tudtára adta, miszerint Bécs nyílt városnak fog tekintetni, s a florisdorfi sáncok csupán a hadsereg Dunán átkelésének fedezésére szolgálnak.

— (A poroszok) jul. 8-án bevonultak Prágába.

— (Berlinben) jul. 4-kén reggel 101 ágyulövés hirdette a poroszok győzelmét.

— (Valence átengedésének) hírére Párisban jul. 6-án önkénytelen kivilágították a várost.

× (A bécsi nemz. bank kincseinek Komáromba szállítása.) A bécsi nemzeti bankban e hó 5-étől 150 ember foglalkozik az arany és ezüstkészletnek el-

Második évi folyam.

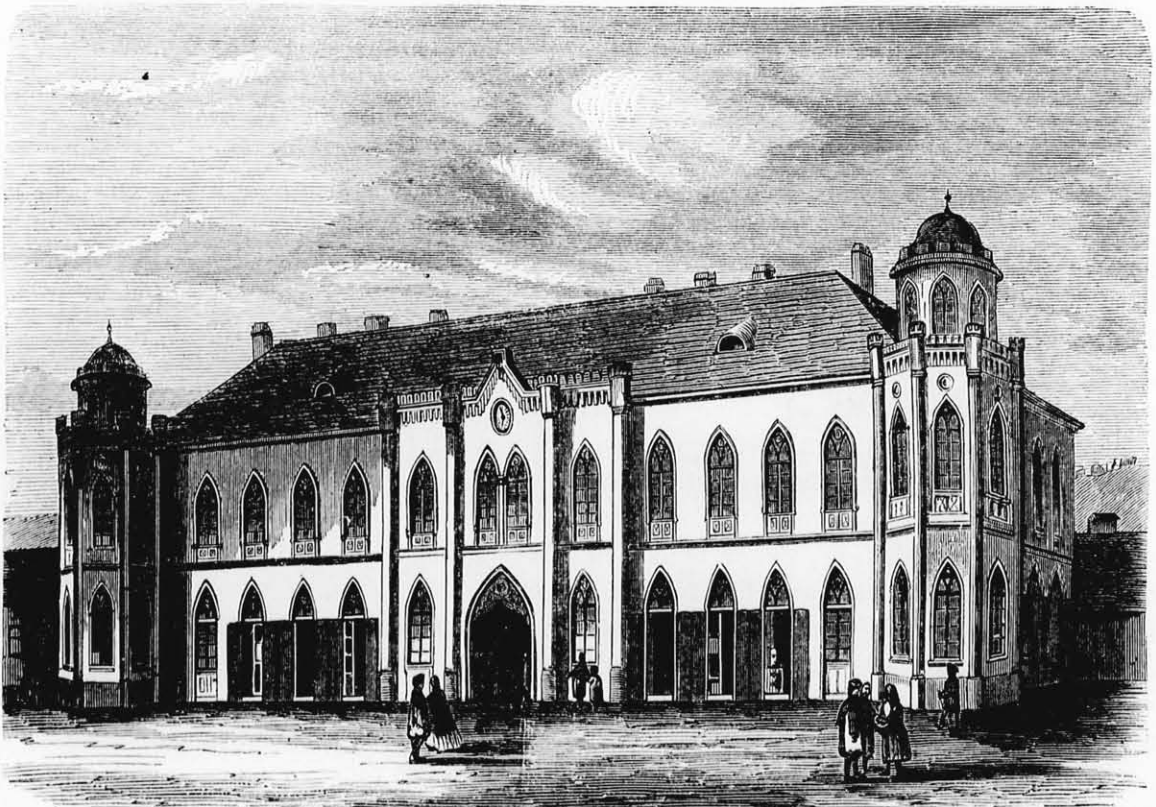
28. szám.

Julius 15. 1866.

A pécsváradi városház.

E lapok hasábjain ismertettük Pécsváradját, s azon alkalommal megemlítettük, hogy csinos épületei között legkiválóbb új goth stylben épült városháza, mely nemesak e városka és környéké-

Pécsvárad még csak falucska volt, de állt a *faluháza*; természetesen — régi szokás szerint — ki-dült-bedült oldala, ajtaján fakilincs, egy arasz ablaka-féle állapotban. Azóta sok vihar vonult el

A pécs-váradi városház. (Fénykép után rajz. Strohmüller.)

nek, de nagyobb városnak is diszeül szolgálhatna. Ez épület rajzát mutatjuk be most olvasóinknak.

Akkor, midőn honunk gubernatora (kormányzó) Hunyadi János 1454. évben itt hongyülést tartott,

házánk fölött. A csendes falucska az idők folytán várossá lön, s az unokák nem türhették, hogy a düledezett — az említett idő óta isten tudja hányadik — viskó a város legszebb helyét foglalja

el; azért elhatározták ennek lerontatását és újjáépíttetését. És az ige 1855-ben, Reszer János városbíró felszólítására, megvalósult.

A pályázó építészek tervei közül Gianone Ágoston hazánkfiáé, mely oly terv, mely valamint külsejében szép és jó izlést árult el, úgy belsejének célszerű felosztása által az igényeknek teljesen megfelelt és azokat kielégíti — fogadtatott el, és lőn, mintegy 30,000 frt kamatra fölvelt pénzen, kivive.

A kivitel után az épület külsínossága csakugyan megfelelt célszerű felosztásának is. Mert

földszintjének előterét hat bolt, a pénztár és más három szoba foglalja el; míg az udvar felöli oldalon a szolgaszemélyzet és mások lakosztályai, úgy az őrtanya és a börtönök vannak. Az emelet legszebb részét a hat öl hosszú és három öl széles főterem foglalja el középen. A jobboldali szobák a jegyzői lakot, a baloldaliak a jegyzői és birói hivatalt képezik. A főterem belseje szintoly góth idomu, mint az egész épület.

A ház első pillanatra nem látszik elég szilárdnak; de természetkö alapja és jól kiégetett vastag falai ellenkezőt bizonyítanak.

Nyárfi.

A mostoha meséi.

(Beszély.)

Jókai Mórtól.

(Folytatás.)

Mikor tizenöt esztendő s lett Róbert, akkor Roëne el kezdett neki mesélni a délszaki paradicsom szép leányairól.

Oh tizenöt éves korában már megérti az ember a különbséget a kék és fekete szem között!

Flandriában tündéreknek neveznék őket, a kiket ott leányoknak hívnak; tűz a szemeikben, tűz az arcaikon, tűz a kebelükben. Phoenix lesz szerelmüknél az ember, mert megég benne és újra születik.

De valamennyi között legszebb a király leánya, Diana. A szűz hold, a szerelmes hajnalesillaggal egyesülve. Hajfürtei a virágok himporát verik le, mikor a mezőkön sétál. Száz ifju lett már örültté miatta, de ő egynek sem adta kezét. Nagyon fiatal még, alig tizennégy éves.

„Épen hozzám való“, gondolta magában Róbert, és azután sokáig elálmodozott a mostoha szép meséin azokról a deli szüzekről egy boldog ország virágos ligeteiben, kik ott hosszan lebocsáttott fekete hajjal járnak, karsu derekaikon himes övvel átszorítva a patyolat ing, mikor táncolnak, úgy ropul a légben az a hosszan hullámzó hajomlatag, mikor mosolyognak, olyan ragyogva tündököl klaris ajkaik közül a keleti gyöngynél ragyogóbb fogsor! — Mennyire másformák Roëne udvarában a hölgyek, sápadt, festett arccal, tengerszin szemekkel; kemény vállfűzővel laposra szorítva, mintha ők is csatába készülnének, páncélos ruhában, sárga hajfürteik egymáshoz ragasztva, fésükre feltekerve, hegyes bársonysisakok alá kényszerítve. Fogaik pedig szertelen nagyok, s vagy nagyon ritkák, vagy olyan sűrűk, hogy egymásnak éllel háttal fordulva állnak a sorban.

„Oh mint szeretném én ezt az országot meghódítani.“

Mikor pedig tizenhat éves lett Róbert, akkor azt mesélte neki Roëne, hogy a szép boldog országot távol tengeren átjött barbarok rohanták meg; pogány, Krisztustagadó saracénok.

Emberek oroszlánfejjel, lólábakkal.

Rájuk nézni fürtelem, szavaikat hallani irtózat.

A mit beszélnek, az mind istenkáromlás, a mit tesznek, az mind halálos bűn,

Ezek legyilkolták a szép deli ifjakat a boldog országban, meghódíták a föld népét; az öregeket rabláncra verték, a templomokat elfoglalták és lovaikat állíták azokba. A szép hajadonokat pedig vásárra hajták és eladták rabul.

„A szép királyleányt is?“ kérdezé Róbert.

„Azt magának tartá meg a mór kalifa Al-Bohagen, s mert a király leány nem akarta őt férjül elfogadni, bezárta őt egy sziklatoronyba, mely teli van kigyókkal, hideg hüllökkel, s onnan nézi vasrostélyon keresztül a szép Diána a távol tengert, várva, hogy mikor jön a távolból egy lovas, ki őt onnan megszabadítsa.“

„A Jézus vérére esküszöm, anyám! nem szabad neki soká várni!“

Hiszen ha csak mese lett volna mindaz, a mit Roëne királyné mostoha fiának elregélt, az még mind jó lett volna rá nézve, majd megjött volna az esze, majd kigyógyult volna a mesékből.

Ámde az volt az ő veszedelme, hogy valóban létezett az a boldog ország: Spanyolország északnyugoti szegletében Galiciának nevezik azt, s Galicia kis királyságát csakugyan elfoglalá a saracén.

„Én felszabadítom ezt az országot!“ monda Róbert, a fejedelembi. Anyám, adj nekem hajót, hadsereget; én megyek Galiciát elfoglalni a pogánytól.

„Hát flandriai grófságod mire jut?“ kérde Roëne rosszul titkolt örömmel, rosszul mutatott bánnal.

„Itt van Balduin öcsém; lesz ő majd ur helyettem itthon. Engem vagy a tenger fog elnyelni, vagy a mór fegyvere öl meg, vagy király leszek Galiciában: Flandria nem lát engem soha többet.“

Roëne aztán adott Róbertnek hajókat is, vitézeket is, pénzt is bőven, a mennyire szüksége volt;

áldást is, a mennyit e rosszul, átkozott, szivtelen mostoha adhat veszendőbe eresztett fiának.

Sőt még udvari tanácsosát is vele küldé, a ravasz Odvardót, ki maga is született spanyol és galíciai; az ottani helyzetekkel jól ismerős, s ha igaz, mit a fürkésző hír susog, hogy Roënenek titokban kedvese, akkor ez az egy ajándék fiának, legalább drága áldozat neki.

Róbert, a mint hajóhada készen állt, a mint seregei fel voltak szerelve, kedvező széllel megindult Galicia partjai felé.

Még ekkor nem volt tizenhét éves.

(Folyt. köv.)

Triesztől Mexikóig. *)

— 1864—1865. —

(Eredeti közlemény.)

(Folytatás.)

Jalappa, 1865. január 24-dikén.

Vera-Cruceban 6 napig maradtunk, a lakosság igen nagy örömmel fogadott, itt talpig fel lettünk öltöztetve és fegyverelve. A helyőrség itt francia, kiket a mexikóiak nem igen kedvelnek, minket azonban mindenütt örömmel láttak. Vera-ruce környéke épen nem mondható kellemesnek, s a forró időszakban nagyon egészségtelen. Megfűrdtem a tengerben, mely nagyon meleg és kellemes vala. Gyakorta volt sétatéri zene, s ez alkalommal gyönyörű spanyol szépségeket lehet itt látni, kik igen nagy vonzalommal, mondhatni nyájassággal viseltettek katonaságunk iránt. A franciák intettek bennünket, hogy nagyon ovatosak legyünk, mert utközben vagy más tanyákon is hamar megtámadhatnak a százanként járó kellő guerilla csapatok.

Már készültünk az ország belsejébe, mindenkinek hátán kellett vinni sátorát. Kocsikról itt a rossz utak miatt szó sem lehet. Minden szállítandót öszvérek hordoznak, ezek viszik málháinkat is. Drágaság szörnyű nagy van, p. o. egy kávé = 1 real (25 kr o. é.), egészen közönséges villás-reggeli 8 real (2 ft o. é.)

Valóban, most eleinte nagyon szűken vagyunk a lénungból, de pénz ez országban mesés mennyiségű van, s hiszem, ha egykor visszatérek haza, nem üres zsebbel fog az történni.

Mielőtt Vera-Cruceból elindultunk volna, távsürgönyt érkezett Miksa császártól, melyből nekünk Thun tábornok ünnepélyesen tudtunkra adta, hogy a császár üdvözlöl és igen örvend, hogy kedves honfiait nemsokára látni fogja. A császár és császárné igen szerettetnek a mexikóiak által, különösen az előkelőbb körök egészen el vannak tel-

ve szeretetével. A mexikói hadseregben is igen szépen kezd a rend helyreállani, melyet nagyon gyarló állapotban találtunk.

A hadtest törzskara az első genie zászlóaljal Camesonba ment, a más 3 zászlóalj Jalappába addig, míg az egész hadtest rendeződik. Nagy karavánban indultunk jan. 6-án, 8 napi eleséggel ellátva, minden pillanatban harcra készen, s arra különösen ügyelvén, nehogy valaki embereink közül elfáradván, elmaradjon, mert bizonyos lett volna halála. 3—4 órai utban még sivár és homokos a veracrucei táj, de itt már változni kezdett a kép, mert szebbnél szebb növények és számos még nem látott állatok mutatkoztak, úgy hogy a nehéz uttól feltört lábaink által okozott fájdalmakat egészen elfeledtük. Mindig fölebb-fölebb haladtunk a köves és terhes uton, a hóval borított Orizaba-csúcsot mindig látván, oly helyről, hol a legdúsabb és legpompásabb növény-élet gyönyörű színével igazolta Humboldt ama mondását, hogy „ez a föld legszebb országa.“

Nem vagyok képes, azt a meglepetést leírni, mely embereinket minden kanyarulat vagy fennsíkön köszöntötte: de annyit mondhatok, hogy ezeket látva, teljes fogalmunk volt a paradicsomról, melyet Ádám ösatyánk Éva nejével lakott.

Különb-nél különbféle állatok járkáltak és röpködtek körülünk minden félelem nélkül. A leggyönyörűbb színű papagájok, kolibrik, nem nagyobbak, mint egy cserebogár, és annyi énekes madár, hogy mindenütt csengett a paradicsom bele. Sok tréfát szolgáltattak a fákon ugrádozó majom-csalá-

dok is, siralmas nyivákolással köszöntöttek minket, sőt száraz galyakkal is dobáltak ránk.

Midőn már négy napon át utaztunk, oly rengetegbe érkeztünk, melyről Ausztriában még fogalmam sem lehetett volna. Ezen fáknak árnyéka igazi árnyék! ha ilyen helyt ütöttük fel éjjeli tanyánkat, ez volt az élvezet, ilyen helyen voltak gyönyörű kalandos óráink: süttünk, főztünk, s az ehhez való néhány lépésnyi távolból a tiszték lövései által könnyen került. Így mult el hat szakaszu marsunk.

És e pompás vidéken, e földi paradicsomban elkárhozott lelkű, kegyetlen fenevadaknál iszonyubb rablók hemzsegnek az ország nagy kárára: ne csodálkozzanak rajta, ha mi is irgalom nélkül söpörjük el e gyilkosokat, kiknek a halálnál kevesebb büntetést nem lehet adni.*)

Ma, 23-ik januariusban, ujjalag 8 foglyot lőnek agyon. Ide érkeztünkig csak is egy helységen mentünk keresztül, a hol azonban nem szállottunk meg. Első utazási napunk rablók látása nélkül telt el, második napon azonban már többen kerülgettek lóháton, ezek közül kettőt el is fogtunk, cövekhez kötöttük s agyon lőttük. Hogy is lehetne ilyen szörnyetegeknek kegyelmezni, a kik megfogván egy embert, lábánál fogva akasztották egy óriás hangyaboly fölibe, s így elevenen kelle a nyomorultnak

*) Mi e nézetet nem osztjuk. A visszatörles, — kivált a kegyetlenségben -- sohasem jogos, mert ha megrovandó ez az egyik félben, az a másikban is. Más részt polgárháborukban, hol kevesebb a kegyelem s legnagyobb az elkeseredés, a nép úgy védi magát, a hogy bírja.

Szerk.

hangyák által felemésztetni; midőn rátaláltunk, már haldoklott.

Nemsokára azután elértük Mexiko egyik legkedvesebb városát Jalappát, az Oraziba-hegy közelében. Bevonulásunk igen kedves, örömteli volt. A lakosság mind kijött az utcára, s a szép hölgyek az erkélyekről üdvözöltek. Szállásaink itt igen roszak valának a laktanyákban. A mexikói

bennszülött császári csapatok tegnap elmentek. — Ő felsége köszöntésünkre egy miniszterét küldötte ide. Ilyes ünnepelekről sokat irhatnék még, de időm nem engedi. Az egész császári birodalomban leg-hiresebbek Jalappa hölgyei, valódi spanyol faj. Bámulatos szivességgel viseltetnek irányunkban, s nem egy kedves kaland szolgáltat alkalmat ily eleven szótárok-ból a spanyol nyelvet megtanulni. Drágaság rendkívül nagy. A legkisebb pénz, mi forgalomban van, egy ezüst fémer, mely 25 kr értékű. A tenyészetet illetőleg itt is legnagyobb meglepetésben részesültünk. Oly citrom erdők, hol kocsiszámra lehet szedni a gyümölcsöt, mivel nincsen birtokosa. Többször kilovagoltunk, mivel itt nem igen vannak kocsik, s kivált az amerikai háboru óta oly roppant drágák a kézművek, hogy bármilyen egyszerű iparos itt kis Croesussá lehetne.

Szivesen elküldeném fényképemet, de itt ily mester nem létezik; várnom kell tehát, mig Pueblába vagy Mexikóba érkezem. Épen e sorok irásánál adják a parancsot, hogy az ide való térparancsnoksághoz lettem beosztva. Ennek igen örvendek, mert legalább nem kell többé a laktanyában hálanom, hanem külön szállásom lesz. **N. Emil.**

Veraeruzi indusnő.

Az ausztriai birodalom területe hadászati tekintetből.

(Folytatás.)

Az egyik Rosenbergről Selmece vezet, honnan két ágra, Vác és Esztergomnak oszlik; a másik Zsolnáról vagy Zsámbokréten át, vagy Trencsénnek Galgócerá megyen a Vág völgyébe, onnan pedig Pozsonyba és Nyitrába visz.

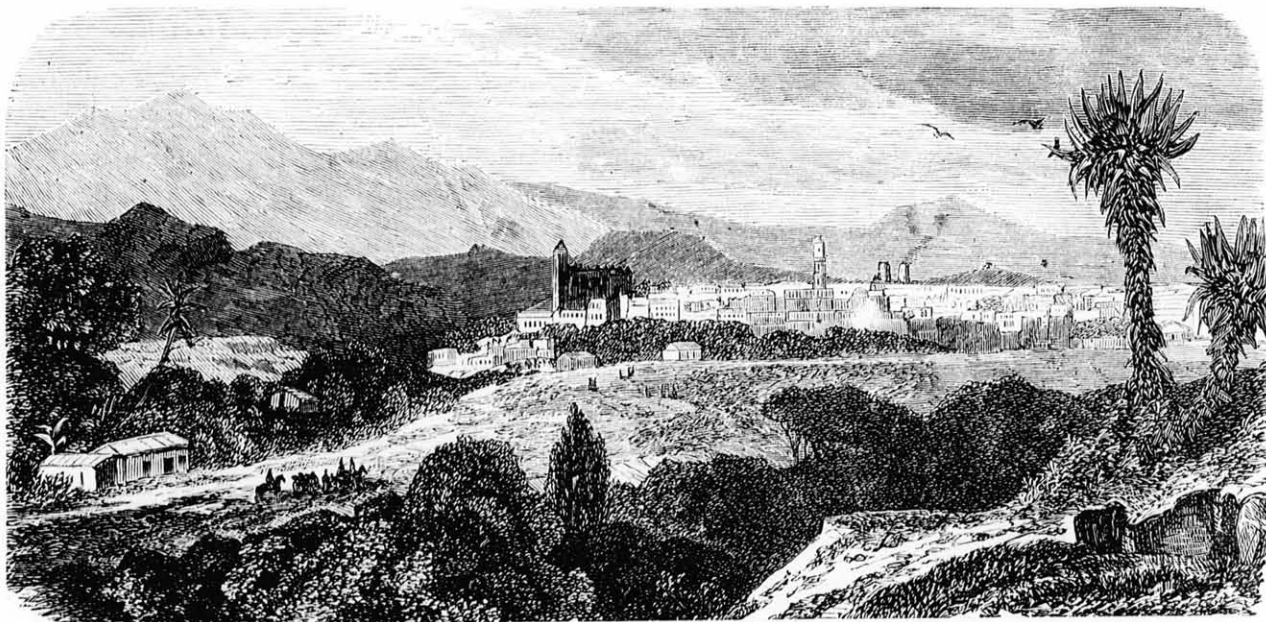
Egy további következése a tér minőségének az, hogy az eperjes-zsolnai vonalon kívül egész a Dunáig, nem létezik többé párhuzamos összeköttetés, mi a hadi operációt e hegyekben nagyon veszélyezteteti. Ezen fentemlített, éjszokról nyugat és kelet-délnek fekvő nagy harszintéren, vagyis a Kárpátoktól a Dunára, tehát csakis egy, és ez a dukla-eperjesi átmenet alkalmas főhadmunkálkodási vonalra.

1. Hogy a főműtételi vonalat biztosítsuk magunknak.

2. Hogy egy számos sereget vethessünk be, melylyel, ha az ellenség a vár megkerülését kísérteni akarná, annak hátába hathatósan munkálkodhassunk, és

3. Hogy egy tulajdon támadó hadsereg számára biztos és nagyszerű raktárt állítsunk fel.

Eperjes keleti részén a Szekeső-patak folyik, nyugatra a Tarca vize; mindkettő mély hegyzugban és annyi vízzel ellátva, hogy a mélységeket mesterséges rekeszek által nemcsak megtölteni, de a lapos környéket elárasztani is lehet. Ezen két oldalról tehát támadás nem tétethetik, ugy szintén

Jalappa város Mexikóban. (A „Triesztől Mexikóig“ c. cikkhez.)

Ezen vonalon az áthágás a magas hegységen se hosszú, sem fárasztó; itt az ereszek majd hamar lapulnak, a határok nyíltak, és egy hadsereg terjedező mozdulataira szabadabbak lesznek. Kassán túl már is több irányban lehet a Dunának tartani.

Eperjes csekély távolságra a magas hegység ki nyílásától, ezen vonalon a legkedvezőbb pont, melytől oldalmunkálzat Zsolna felé is tétethetik, és erre nemcsak Magyarországon át, hanem Morvaország felé is a birodalom szívébe csakhamar vezetheti az orosz hadait — tehát kétfelé a Duna völgyébe.

Itt kellene az éjszokról betörés ellen egy első rangú nagy várnak állani, és pedig három döntő oknál fogva:

nem a déli részről, a melyen a két említett víz egyesül, mely oldal egyébiránt is az ellenség ellenébe fekszik.

Az északi rész jobbára szintén a Tarca folyó árasztásai által és az ezzel párhuzamosan futó malompatak által védetik, jobb oldalát az Akasztó-hegy uralja, melynek lejtői a városhoz közelednek. Ezen oldal biztosítására tehát az Akasztó-hegyre egy önálló erőd szükséges hogy felállíttassék.

A mint a Szekeső-patak az Akasztó-hegy keleti oldalán Eperjes irányvonalára ér, balra elfordul és egy hosszas félkört képezve, lényeges tért foglal körül. E téren a város és patak közt egy magaslat emelkedik; ha e magaslatot a malomviz áradásaival összeköttetésbe hozzuk, két homlokzatot nyerünk az Akasztó-hegy védelmére, mely a hegy mindkét oldalát tűz alatt tartja.

Az éjszaki oldal azon részét, melyet a Szekeső-patak el nem áraszt, még védtornyok és sáncok által kellene ormozni.

Ily tágas és erős helyet lehetne aránylag csekély költséggel teremteni, melynek védelmére kevés számú őrség elegendő, másrészt szükség esetében egy erős hadtestet lehetne bele vetni, s végre egy Oroszország ellen működő tulajdon hadsereg számára roppant élelmi szereket felhalmozni.

Egy harmadrendű erőd felállítása Szucsán környékén, a hol a tescheni, rosenbergi, morvai és vágvölgyi utak csomóznak, az ellenséges oldalmunkálkodást ezen a harcszintéren lényegesen akadályozná.

Vácnál a Duna folyását egyenszögűen átteszi jobbra és fordulópontját képezi ezen hadoperatívonalának; itt azért az átmenet biztosítására szintén egy harmadrendű várat felállítani, stratégiai szempontból ajánlandó.

E körülmény továbbá oda határozná a szakértőt, e pontot választani az egész birodalom számára fölállítandó főhadi-rahelyre, ha a csekély távolságra már főnálló Komárom nem felelne meg mind ennek, mind a teljes biztosságnak, melyet egy első rangú vár csak adhat.

Azon szögben hol a két Duna íg, mely Csallóközt átkarolja, összefoly, emelkedik Komárom. E vár helyzetére, kiterjedésére, ugymint erősségére nézve, első helyet foglal a birodalomban.

Komárom a birodalom központi fekvése folytán, legalkalmasabb mindazt magában felfogni, a mit biztosítva, a mit sértetlenül akarunk tartani. Ez lenne a birodalom legcélszerűbb helye egy fő arzenalra, lerakópontja minden hadszerek és szükséges ösanyagoknak; hadigépek nagyszerű műhelye.

A mellett, hogy minden ellenséges hadműtételi vonal kiindulási pontjaitól jó messze fekszik, ostrom alá vétele iszonyu nehézségekkel jár.

Komárom továbbá oly pont, melyet egy ellenséges hadsereg legnagyobb veszély nélkül meg nem kerülhet, hátában nem hagyhatja, ha csak 60,000nyi hadsereg azt meg nem szállja; mert 30,000, sőt 40,000 embert is bele lehet vetni, mely erő, ha a vár elegendő eleséggel el van látva, nemcsak bevehetlenné teszi azt, de a mindenfelé könnyen történhető kitérésök miatt, a megszállót teljesen elfárasztja.

Ezen eddig elősorolt nézetek után kevés alaponásokban, de kimerítőleg adhatjuk rövid rajzát az egész bal Dunavölgy terének stratégiai szempontból.

„Az egész tért, a Jablunkáról Pozsonyba lecső

hegygerinc két külön harcszintérré osztja, a nyugatira és keletire.“

A nyugati részben a főoperatívonal, Troppau városából kiindulva, Sternbergen át és Olmütz mellett, Bécsbe. E vonal is a sok hegység miatt, bár alkalmatlan és fárasztó, de a mellett, hogy a többi éjszokról lecső vonalak ezen bajt még nagyobb mérvben osztják, ez a legrövidebb, — általa a birodalom szive leghamarább érhető el.

Mint már mondtuk, ezen vonalon is a védő nagy előnyben áll, midőn a völgy nyílásait kezében tartja s Olmütz vára lényeges erőt nyújt a védelemre.

Egy másodrangú vár a bécsi nagy lánchid mellett ezen előnyt mindenképen még emelné.

A keleti részben a dukla-eperjesi vonal egyedül alkalmas a Dunára. A támadó Galicián keresztül nem talál akadályt — a Kárpátok falai vetik elébe az első gátat.

A Kárpátokon át valamennyi ut a harántosan vezető zsolna-eperjesi vonalba esik, és azért csak ezen utolsó városon át lehet a döntő hadmunkálatot a Dunára tenni. Eperjes ezen harcszintérnek kulcsa s azért ide kell egy elsőrendű várat építeni.

Szucsá környékén, talán Nolesón, mely csomópontja azon utaknak, melyek a Magyarországtól nyugatra eső tartományokból bejönnek, egy erődöt kell felállítani az ellenséges oldalmunkálatok nehezítésére.

Vác az operatívonal fordulópontja, mint vár, ezen lényeges dunaátmeneti pontot uralná.

Komárom vára nemcsak ezen harcszintéren, de az egész birodalomban a fő — a legérdekesebb hely — és középponti erős fekvése által, az egész birodalom terén, minden hadműtételre a leglényegesebb befolyást gyakorolja.

Erdély, természete által minden döntő hadműkálattól távol esik — annak támadása úgy mint védelme, mindig egy elkülönített önálló sereg dolga.

Még akkor is, ha a támadás délről jő, Erdélynek másodrendű szerepe jut, mert hátra fekszik azon harcszintérről, a melyen a had sorsa eldöntetik.

A birodalom déli határain működő hadaknak még kevésbé szabad a Dunát messze elhagyni, mint a felsőkben, mert a folyam nagy sebessége itt lényeges akadályt képez, s főközlekedési eszköz minden szükségletek szállítására (a vasutak minden helyen és minden percben könnyen járatanokká tehetők) annál inkább, mert más minden időjárásban használható műutak csak töredékek.

ben léteznek az alföldön; transversalis vonalok épen hiányzanak.

Azon mérvben, a mint a Duna Magyarország déli határaihoz közeledik, a víz tömege nagy folyók felvétele által roppantul növekedik és szélessége miatt áthidalása sok nehézségekkel jár; — azon helyeken pedig, a hol sziklák közé szorítva keskenyebb, nyilsebes folyása, vagy szirttek és zátonyok azt teljesen akadályozzák, úgy hogy Zimonytól Orsováig biztos védbástya.

A Duna bal oldalán Orsovától a Cserna forrásáig felfelé, járhatlan sziklahegység áll, és csak ott, a hol ezen folyó a Dunába ömlik, nyilik keskeny tér, mely egy délről támadó hadseregnek bemenetet enged a Bánságba. Itt az ellenség a Temes keskeny völgyébe egyetlen vonalon és szorulatokon át haladva, Temesvárra akad, egy, jól lehet nem tágas, de erős várra.

Onnan tovább a Maros vize egy oldalon, a Tisza más oldalon jó védvonalakat képeznek.

A Duna hatalmas folyama jobb partján a Száva vize képez Zimonytól Jessenovácig erős védvonalat. A Száva tekintélyes folyó, széles és Boszniától kezdve mocsároktól környezetik. Felfelé Brood és Ó-Gradiska várak őrzik a kedvező átmeneteket.

Ott, a hol az Unna, a Glina és tovább a száraz határ Cattaróig választja el az osztrák birodalmat Törökországtól, a tér mindinkább magasabbra emelkedik, miglen végre oly meredek és járhatlan sziklahegységen végződik, hogy azon vidék minden rendes hadmunkálattal kizár.

Hasonló jellemet mutat Bosnyákország a Száva és Unna jobb partjain, úgy hogy itten se lehet szó egy hadsereg előnyomulásáról.

Nincs tehát az ellenségnek, mely Ausztriát délről szándékozik megtámadni, más kedvező hadmütéleti iránya, mint vagy Oláhországból a Bánságnak, vagy Szerbiából az Alsó-Száván át a Duna jobb partján felfelé. Az utolsó mindenképen előnyösebb, mert leghamarább vezethet döntő eredményekre.

Ezen irányban a Száváni átmenet után Mitro-

vitznál, a legrövidebb ut Pétervárra vezet; ezen várnak bevétele az operatívonal biztosítására és az alsó Duna használatára, mint közlekedési eszköz, az ellenfél részére szükségesnek látszik. A körülmények határozzák továbbá, hogy tanácsosabb-e a Száva és Dráva között a hadmunkálodást folytatni, vagy a Dráván is átkelni, Eszékét ostrommal megszállni, és így a Duna mentében nyomulni felfelé.

Ausztriának ezen terén elég védbástyái Pétervár és Eszék, mégis kívánatos volna könnyebb mozgadozás végett a kedvező átmeneti pontokat a folyókon hidfőkkel ellátni.

Pétervárnál már is áll egy, Eszék védi a Drávát, egy kettős hidfő a Dunán ott, hol a Dráva torkolatán a mocsárok végét érik, és egy vagy kettő ezen utolsó folyón felfelé kedvező pontokon, a védelmi rendszert ezen harcszintéren tökéletessé tennék. —

Az eddig mondottak következő tényekre szorítkoznak.

„A Dunavölgy főkulcs az ausztriai birodalom uralmára; ott fekszenek a fő-célpontok, oda kell tehát, hogy legyenek irányozva minden hadmütéleti vonalok, és pedig:

Nyugatról az Inn folyóról Enns városára.

Nyugat-északról Troppau városából Bécsnek.

Éjszakról Duklán és Eperjesen át Vácnak.

Délről Mitrovitzán át a Dunára.

Hogy az ellenségnek előnyomulása kellőleg gátoltassék, szükséges, hogy:

Komárom a birodalom legelső vára, a katonai fő-raktárhely legyen; Ausztria védelmének alapköve.

Enns és Eperjes, mint elsőrendű, Bécs mellett egy másodrendű vár építtessék. Szintén Brixen, Budweis és Nolesón erődök állíttassanak fel.

De főleg Komárom, Enns, Eperjes és Bécs oly lényeges pontok, hogy azok tökéletes és állandó megerősítése nélkül a birodalom védelmi rendszere mindig hiányos, és ezen hiányok miatt Ausztria katonai szempontból, folytonosan veszélyeztetve marad.

Asbóth Lajos.

A pest-ferencvárosi új templom.

Hazánk lakói — bármily távol legyenek is a központtól — mindig nagy érdeklődéssel veszik hírét, ha az ország fővárosának emelése vagy díszítésére történik valami. Ezen okból közöljük állatkertünk kiválóbb részeinek rajzait és ösmertéseit s ezért szoktuk adni az új meg újabb, vagy csak tervezetben levő monumentális épületek s emlékek hü képét.

Pestnek talán legszegényebb s legelhagyottabb része a sóház és a soroksári utnál kezdődő Ferencváros, mert ez esik legfélrebb közintézetek, közlekedési eszközeink s pezsgő kereskedésünk-től; annál jobban örvendünk tehát, hogy ezen városrész szépítése eszméjét is felkarolták lelkes polgáraink, s ezt az eddigi omlatag templom helyén építendő nagyszerű egyházzal kezdik meg,

honnan majd mint központból nemcsak a vallá-
sosság érzelme, de a csinosság ösztöne is majd to-
vább foghat szétsugárzani.

Egy templomépítési bizottmány alakult tehát,
mely legelőször is a ferencvárosi polgárokhoz in-
tézett felhívást, miként kezdjék meg adakozási
aláírásaikat. „Kölsönösen tudva van előttünk, —

óhajtásunkat süker koronázza, — anyagi áldozat
hozása.“

S a felhívásnak szép sikere volt eddig is, s az
adakozások mindig folynak ugy a Ferenc-város
polgárai, mint más buzgók részéről, s tán remél-
hetni, hogy istennek ezen diszes hajléka nagyobb-
szerü templomokban szegény fővárosunkat öt év
mulva már ékesíteni fogja.

A tervezett pest-ferencvárosi új templom. (Rajz. Blumberg.)

mondja többek közt ezen felhívás, — hogy mi fe-
rencvárosi polgárok, nem vagyunk azon szeren-
csés helyzetben, hogy a vallás méltóságának meg-
felelő szentegyházat könnyü móddal fölépíthet-
nénk, — mégis mielőtt mások segélyét igénybe
akarnók venni, önmagunk iránti erkölcsi köteles-
ség saját erőnknek mérlegelése s hogy buzgó

A templomnak lapunk mai számában közlött
tervrajzát Ybl építész, a nemz. muzeum, a híres
négytornyu főthi templom, az ideiglenes ország-
ház s más középületek tervezője készíté. Van még
egy másik terv is Steindl építésztlől s épen most
folynak a városnál a bizottmányi tanácskozások
arra nézve, hogy melyik terv fogadtassék el.

Három lovag.

(Lenau románca.)

Vesztett harcból három lovag
Lassan, halkán tovább halad.
Mély seb tátong mindegyikén;
A vér-szagtól horkant a mén.
Nyergen, zablán vér foly körül,
Lenn habba, porba elvegyül.
A ló mind búsabb, csöndesebb;
Ugy fél, hogy vérzőbb lesz a seb.
Mind három egymáshoz nyomul,
S egymás vállára ráborul.
Mindhárom búsan föltekint,
S egymáshoz suttog, szól ekint:

„Epedve vár a lányka rém,
Meghalnom, ah! fáj ily korán!”
„Van erdöm, házam, ligetem,
S meghalnom ah! itt kell nekem!”
„Nem vár reám lány, sem vagyom,
Meghalnom mégis fáj nagyon!”
Három kesely a légbe fönn
Halálukat károgvá jón.
És osztakoznak éhesen:
„Ő azt, te őt, én ezt lesem!”

Zilahy Imre.

Három lovag. (Lenau költeményéhez.)

Mutatvány, Emich Gusztáv 1867. évi sajtó alatt levő „Nagy képes Naptárából.”

Egy német város.

II.

(Házassági viszony. — Milyek a német nők? — Tulságok. — Német társalgás. — Hosszu menyasszonyság. — Diákok és hadnagyok. — Szegény bajsz! — Müegyetem és műesarnok.)

Karlsruhéban a nő a férjnek monopolizált tulajdona, s még csak élénkebb társalgásba is ritkán bocsátkozik — nyilvános helyeken. A magánháza titkait nem leplezgetjük.

A mint a német idealismus főleg a gyakorlatatlanságban nyilatkozik, úgy a német illendőségi fogalmak a prüderie és álszemérembe fajulnak.

Ez a német nők háziassága és erényessége, melyet mindenütt mint a világ csodáját hirdetgetik, melyet a németek kizárólagos szabadalommal birnak. Valamennyi más nemzet — kivévn talán az e tekintetben hasonló angolt — a babylonismus legmélyebb örvényébe sülyedt. A szegény franciák kiváltkép a legsajnálattaméltóbb állapotban

lézengnek. A német nők háziasságát és erényét tagadni fonákság volna. De bátorkodunk e tulajdonokat saját nőink számára is reclamálni, habár ezek e tulajdonokkal a tánc, a fesztelen társalgás, az életvidor magatartás rettentő bűneit és azon öntudatot is összekötik, hogy a gyűrűvel önállóságukból nem vesztettek, hanem nyertek; habár el is fogadják ama hódolatokat, melyben szép és szellemdús hölgyeket mindenki szívesen részesít. De ha aztán a német nő nem olyan, mint a minőnek jellemeztük, akkor egyensúlyt nem is tud tartani, hanem a másik véglet legnagyobb szélsőségeibe esik. Oly hideg, kiszámított és dressirozott kacérságot, mint ép német nőknél, nem láltam sehol sem. Az igaz, hogy keveset. Mennyiségben csekélység, de minőségben soknál is sokabb. A kacérságban van valami kedves, valami elbűvölő. A férfiak nem szöknek előle. Sőt inkább. De csak akkor, ha a természetén, a véralkaton, a szíven látszik alapulni legalább némileg. Különbön elriasztó. Legfelebb husz éven alóli fiatal emberek — ezek közül is csak a nagyon tapasztalatlanok — kábúlnak el rajta. Ily kacérságot Németországban kívül csak oly nőknél találtam, kiknek ez kenyérkeresetük.

Sajnálhatjuk, hogy ezek a német szépségek többnyire e két véglet egyikében lehetők. Különbön még mindig jobb, hogy a második képezi a kivételt, mintha megfordítva volna.

Különbön meg kell nekik adni, habár annyi és olyan szépet, mint nálunk — ezt a német írók is elismerik — köztük nem is találni, mégis mintha a szépség egy különös genre-ét bírnák. Ez a többé-kevésbé világos szőke, szende-szelid, odaadónak látszó sentimentális szépség. Mintha saját akaratja nem is volna.

Pedig van bizony, akár mennyi.

Ez a kifejezés nemzeti jellemünkkel össze sem férne. Azért ép oly ritka nálunk, mint a németeknél a fekete, büszke-, tüzes, különlegesen magyar és spanyol szépség. A szelid kinézésű fekete, a szilaj kinézésű szőke szépség mindenütt ritka. Azért nagyra is tartják az egész világon.

De a német nő, ha szép, többnyire olyan, mint a minőnek vázoltuk. Természetesen van kivétel is.

Az ilyen szépségek aztán azok, kik lánykoruk-

ban jobbadán csak így társalognak: Ah ja; ach nein; gewiss; wie beliebt; wirklich? Was Sie sagen! Ach Sie beschämen mich; ach sie machen mich eröthen; ach sie sind zu gütig.

Asszonykorukban ujjuk körül tekerik a férjt.

Feltűnő itt a tiz—tizenöt éves menyasszonyosság. Nem mintha már tiz—tizenöt évvel mennyasszonyok volnának az itteni lányok, sőt inkább huszadik évök előtt itt ritkán váltanak gyűrűt. Később is fejlenek ki, mint a mieink. Hanem maradnak menyasszonyok tiz—tizenöt évig. Ez a kis városban levő roppant számú fiatalságnak tulajdonítható. De ez a fiatalság jobbadán müegyetemi tanu! — az itteni müegyetem világhírű — vagy katonatiszt. Ezek aztán gyakran váltanak ugyan jegyet, de házasságra csak évek folytán van kilátás. Természetes, hogy az ilyen viszonyok gyakran bomlanak fel. A tanuló rendszeren ép oly szegény, mint a katonatiszt, s az ide való lakosság sem igen gazdag. A hadnagy még csupasz az orra alatt, mikor jegyet vált. Már kopasz az orra fölött, mikor még mindig nem veheti el jegyesét, mert még mindig csak főhadnagy.

Annyi kopasz embert, mint itt, különben alig látni valahol. Ez is a „deutsche Sitteneinfalt“ következménye.

Ezek az urak különben ép úgy táncolnak még mindig és ép oly tüzesen udvarolnak kivétel nélkül, mint a legifjabbak.

Már-már oda látszik a dolog jutni, hogy szánozkodással tekintetik ki-ki, kinek homloka a háromnegyed suknyi magasságot még el nem érte.

Hogy a lányságra visszatérjünk, meg kell említenünk még azt is, hogy a fényüzést illetőleg igen dicséretes példányképekül szolgálhatnak.

A nyilvános épületek közt a müegyetem mellett a legnevezetesebb a műcsarnok. Szobor-min-ták, országos régiségek és képek vannak kiállítva benne; fájdalom, csak kétszer hetenként nyitattik meg. A festészeti tanodában néhány kitűnő tanár működik. Itt él Lessing is, az élő festészek egyik legnagyobbika. A tanulók közt azonban eddig minden fényes intézkedések és áldozatok dacára, melyeket bőkezűen szentelt e célra a nagy-herceg, valami lángelmét még nem igen fedeztek fel. Művészetük többnyire csak a fésületlen üstökben áll.

Asbóth János.

A törökországi rabszolgákról.

Keleti fogalom szerint a szolga, ha mindjárt nem rabszolga is, föltétlenül tartozik urának engedelmeskedni, s ezt lépten-nyomon tanusítani. Török-

országban, valamint Indiában, a szolga leveti pappucsát, midőn ura szobájába lép; kezeit kérőleg emeli föl még akkor is, ha csupán valamely pa-

rancsot teljesít és soha sem ül le ura jelenlétében. Törökországban a rabszoláknak nincs saját birtokuk, nincs joguk ilyest szerezni, sőt még a szabadon bocsátottak után is, gyermekek hiányában előbbi uraik örökösödnek. Az urak jogai szolgálk fölött annyira terjednek, hogy tetszésök szerint házassíthatják ki azokat, és a házasságot ismét feloldhatják. A Korán értelmében rabszolga szabad férfi ellen nem tanuskodhatik, noha utóbbi időben néhányszor már érvényeseknek vették ezeket. A rabszolgákon ejtett sérelmek vagy megesonkítások csak félbüntetés alá esnek, míg ellenben a rabszolga, ha szabad ember ellen vét a legszigorúbb büntetések alá van vetve; ha a bíró pénzbírságot ítél meg, azt az uraknak kell fizetni. Az engedelmes rabszolgát ura köteles illő külső ellátásban részesíteni. Nehéz munkákra ritkán használják őket, többnyire urok személye körül vannak alkalmazva. A rabszolgák gyermekei a ház gyermekeivel egyenlő oktatásban részesülnek, de dacára e humánus bánásnak, ők rabszolgák, az emberiség söpredékei, minden igazi muzulmán szemében. Igen nyomasztó intézmény, hogy az uraság rabszolgáját „maukuf“-fá teheti, azaz valami alapítvány tárgyává; az ily rabszolga gyermekeivel együtt örökké a megajándékozott családjához, vagy azon nyilvános intézethez marad kötve, melynek szolgálatára ura hagyományozta. E szerencsétlenek soha sem remélhetik, hogy valaha elnyerik szabadságukat.

Még ártalmasabb hatást gyakorol az uri hatalommal való visszaélés a női rabszolgákra. Ők uraik határtalan hatalma alá vannak vetve, elajándékozhatók, mint bármi. Csupán akkor, ha anyává lettek, van joguk követelni, hogy többé el ne adassanak; gyermekeik szabad emberek, s urok halála után ők is szabadok lesznek. Oly rabszolgánők, kik megnyerték urok kegyét, kényelmesen élnek s nem ritkán nagyobb befolyásra vergődnek, mint a szabad osztályból választott nők.

A szultán háremében csupán megvásárolt, ajándékozott vagy örökölt rabszolga nők vannak, szerencsén eredetüekkel, kiknek száma több százra rug. Ezek mellett a mostani szultán még több mint 200 fehér nőt tart. Ez utóbbiakból 4—7 első nőt vagyis kadineket választott. Kinek a „kadin“-ek közül első lesz figyerméke, azt illeti az előny a többi felett, az részesül a legnagyobb megtiszteltetésben, mint a birodalom első asszonya. Ha fia trónra jut, „walide“ (szülő) nevet nyer, s mint anyakirályné, nagy befolyást gyakorol a kormányra. A kadin-ekhez legközelebb áll 12 „gedikliph“ vagy választott nő, kik személyesen szolgálnak a szultánnak; a többiek odas-okra (szobákra) osztatnak. Minden szobának külön előjáró nője van, ki nem ritkán zsarnoki önkényt gyakorol. A szultánnak még gyermekkorban levő rabszolgánőit külön nevelő intézetben nevelik, hol énekelni, zenélni és táncolni tanulnak, s később a háremekbe jutnak.

A szultán háremében uralkodó szokások irányadóul szolgálnak alattvalóinak; miként itt, ugy a gazdag törökök háremében is, — mert csak ilyenek képesek háremet tartani, — kedvenc rabszolgánők vannak, kik fia gyermekek születése által gyakran szabad nőket illető jogok birtokába jutnak. A háremeket kívülről rabszolgák őrzik, belül előjárónők tartják fenn a rendet.

Mind e szokások oly mélyen gyökereztek a török mindennapi életbe, hogy eltörlésükhöz századok kelljenek. Minden reform az erkölcsökben, életmódban s törvényes intézményekben, meddő törekvés marad, míg az alap, a Korán meg nem lesz ingatva. Erre pedig kevés a kilátás. Ha a szultán jó példával menne előre, legtöbbet segíthetne a társadalmi élet fölvirágzásán, mert a muzulmán országokban az alattvaló inkább, mint másutt, uralkodója életmódját veszi példányképpül Abdul Asiz szultán pedig nagyon ragaszkodik az ősi intézményekhez.

A z e g é r k ő.

Ezen ásvány annyira ismeretes, hogy itt fölleslegesnek véljük annak eredetét és különös tulajdonságait rendre elősorolni. Miután ezen tulajdonságok és kártékony hatása az emberi testre, az oly gyakran előfordult bűntények következtében már annyira ismeretesek, hogy azokban semmi újat nem fognánk találni, a mi általános érdekeltséget költene. Annál kevésbé ismeretes azonban ezen mérge-ásvány befolyása az egyes állat- és növényfajokra, s miután kisebb adagok jótékony

hatását a szervezetre nézve még igen kevésbé méltányolják, a tekintetben tüzetesebb élettani és vegyszeti észlelésekre szorul.

Gyakran elmondott tény, hogy délkeleti Európa némely részeiben, nevezetesen: Karinthia és Stájerországban, számtalan ember annyira hozzá szokott mérgelem használásához, mint egykor Mithridates király, vagy mint sokan a pálinka-iváshoz. Mindennap, vagy legfőlegb néhány napi időközökben kis adagokat vesznek be, a melyek távol attól,

hogy károsan hatnának reájok, sőt ellenben igen is hatályos befolyással bírnak a testalkat kifejlődésének előmozdítására. Az egérkö-evők virágzó és tisztább bőrszinnel bírnak mint közönségesen, vérok ritkább és gyorsabban pezseg; minden különös megerőltetés nélkül képesek hegynek futni, s a lélekző szervek dolgában csodálatos erővel és kitartással dicsekedhetnek.

Ha azonban egyszer már megkezdték az egérkö használatát, ez által egész életükre lekötözték magokat, mivel e mérég, — ha hűtlenül el akarják hagyni — igenis megszokta magát bosszulni. Mivel ha az illető annak használatát bármi okból is elhagyja, a test különös kiállhatatlan módon fel-lázad ellene.

Az illető egyén gyorsan fogyni kezd, folytonosan lázas szomjúság gyötri, tagjai meztagsadnak tőle a szolgálatot, bőre száraz és merev, hangja rekedt, pillantása feszes és tévelygővé válik.

Az ily lázas állapoton lehet ugyan könnyíteni alkalmas szerek által anélkül azonban, hogy az előbbeni jóllét ismét helyreálljon. S így igen kevesen vannak az egérkö-evők között, kik, ha ezen szokás már megrögzött bennök, azt ismét elhagyják; e részben ezt az opium-élvezethez lehet hasonlítani, ámbár ez ettől annyira eltér mint az ég a földtől. Hogy az egérkö naponkinti élvezete nem okoz hosszú időn kifejlődő alattomos megmérgezést, — a legtöbb esetben legalább nem — arról azon egyének évszámai kezeskednek, kik ezen szokás dacára nagy kort értek el. Testök mint állítják a csontokig át meg át van járva ezen fémtől, és sokkal több mérég-anyagot tartalmaz mint a mennyit egynémely büntény vizsgálásánál a boncolás alatt, a legfinomabb kísérletek által ki bírnak puhatolni a megmérgezett hullákban.

Itt még azon tényleges élettani hatást kell megmagyaráznunk, a melyet a kis egérkö részecskék a testre gyakorolnak; erről határozottan csak annyit mondhatunk: hogy a bőr és sejtiszövetre különös hatást gyakorol és a zsírképző anyagok azon részét, mely az elválasztásnál el szokott veszni, a testben visszatartja, tehát ennek kifejlődését segíti elő. Az egérkö ezen tulajdonságát nemcsak embereken, hanem állatokon is sokoldalúlag észlelték, s ennek ezen iránybani használata nagyrészt már a gyakorlati életbe is átszivárgott. Ezen különös jelenségeket akarjuk mi is e cikkben bővebben körvonalazni.

Előadásunkat, mi úgy is értetődik, okszerű észlelésekre alapítjuk, melyek különböző állatokon tétettek. Hatása az emberi és állati testre azonos: a kocsonyaneműképződmények, a nyálka és egyéb

hártyákra egyaránt hat, melyeknek tevékenységét a mennyiség szerint felizgatja, szétbontja vagy megsemmisíti. Általában azon alapelv vétetik föl, hogy a húsevő állatok kevésbé vannak az egérkö hatásának alávetve, mint a növényevők, ezen elv azonban meg nincs határozottan bebizonyítva. A házi szárnyasok, minthogy valamennyi növényevő, a legkisebb adagtól elvesznek.

Genfben a következő esemény történt: Egy edényt, melyben azelőtt patkánymérég volt, valamely házi cseléd kiöblítvén, ezen öblíték vizet gondatlanul azon helyre öntötte, hol a tyúkok a konyha-hulladékok közt kapargáltak. A tulajdonos látván, hogy tyúkjai veszendő félben vannak, valamennyinek nyakát szegé, s a vásárra vitte eladni, ebből oly hosszas pörpatvar keletkezett, hogy szorosabb vizsgálatot rendeztek ellene, a miből a már fentebb leirt tény került napvilágra, s így azon nézet, mintha e tyúkokkal a lakosságot akarták volna megmérgezni meg lön cáfolva. Tény azonban, hogy a szárnyas állatok az egérkö telepek közelében kivesznek, mivel a levegőben elterjedt párák reájok halálosan hatnak, míg az ember azt hosszabb ideig képes eltűrni.

Az egérkö nevét az egérfajtól vette, melynek kiirtására mindekkoráig még alkalmasabb szer nem találtatott. Bármily nagyszámú egér és patkány esik is e mérégnek csak egyetlen nap alatt is áldozatul, még eddig annak hatását nem bírták eléggé szigoruan észlelni e semmirekellő nemzedéken. Annyit tudunk, hogy a hatás nem gyors, sőt néha órák sőt napokig is eltart míg az állat kinok között elvész. Rendesen azt állítják, hogy egy negyedrészt gran elégséges egy patkány megölésére, bebizonyult dolog azonban, hogy: az állat még nagyobb adagok alkalmazása mellett is képes több napig élni, természetesen folytonos kinlódások között.

Egérkövel mérgezett búzaszemeket szoktak a mezei egerek kiirtására használni, ez igen hibás eljárás: mivel a nyulak és foglyok ezen szemeket szintén fölemésztik s így könnyen és akaratlanul történhetnek mérgezések. Ezért több országban ezen szer alkalmazása szigoruan be van tiltva.

Bibra kísérletei szerint a tengeri nyul nagyobb mennyiségű egérkövet elbir, a nélkül, hogy reá valami különös hatással volna, miután a legnagyobb rész az ürítékbe keveredve válik el. Macskák és kutyákra azonban e mérég gyorsan hat, s egy gran csaknem minden esetben elegendő kivégeztetésökre.

Hertwig állatorvos kutyákon tett észlelései szerint a mérég hatása nagyrésztben a gyomor ál-

apotától függ. Nevezetesen, ha a méreg folyékony, tehát felolvasztott állapotban és üres gyomorba adatik be, a hatás sokkal gyorsabb, mintha az poralakban és teli gyomorba adatik, s így az utóbbi esetben nagyobb adagokat kell alkalmazni az egyenlő eredmény elérhetésére.

Egészen különös teremtmény e részben a nádaly. Ennek nem árt semminemű méreg. A morphiium és strichnin ép oly kevés hatást gyakorol rá, mint az egérkő. Ez utóbbiból egy nádalynak

öt gran-nyi adagot adtak egyszerre, felfalta s oly jól érzé magát, mint azelőtt, vigan fickándozott és semmi baja sem lett. Hasonló közömbösséget tanusit a sertés, erre ugy látszik az egérkőnek szintén csekély befolyása van. Bonctani és vegyészeti kutatások szerint egy disznó csontjai, mely hosszú ideig egy egérkő-telep közelében élt, az egérkőnek semmi nyomát nem mutatták, míg az hasonló körülmények közt más állatokon nagyon is észrevehető.

(Vége köv.)

Egy hét története.

— Julius 6. —

A világtörténet kereke sohasem forgott szilajabb sebességgel, mint most. Szemünk káprázik, fülünk zúg és agyunk szédül bele. Az idő rohamossága kigúnyolja még ezt a szerény három szót is, mely rovatunk rendes címét képezi, s mely — valljuk be — mai nap üres dicsekvéssé és oly igéretté vált, melyet lehetetlen teljesíteni. Egy hét történetét ily szűk keretben adni most, midőn minden napnak kötetekre menő, s minden órának vaskos fejezetekbe nyúló eseményei vannak — ki merne vállalkozni erre! Könnyebb volna tele tölteni a Danaidák feneketlen hordáját!

A toll ilyenkor megdöbbenve érzi, hogy nagyon tehetetlen eszköz. Az ár ragadja ide s tova, s most az egyik, majd a másik parthoz veti.

Mihez fogjon? A mi ma szép remény, holnap keserű csalódás lehet; a mi most valószínűnek látszik, pár nap alatt lehetlenné válhat; a mi jelenleg nagy esemény, a legrövidebb idő alatt felejtve lehet még nagyobbak miatt; a mi után este kapkodunk, holnap reggel eldobhatjuk; így óránként, percenként változik minden, remény és kétség, várakozás és aggodalmak között. Az a rövid időköz is, mely e betűk leírása és megjelenése közt fekszik, oly fordulatok, változások és meglepő események szülőforrása lehet, a miről e percekben nem is álmodunk. Valóban semmi sem bizonyos most, csak a bizonytalanság.

Bécs e hó 4-dike óta az aggodalom és csüggedés, Pest az álmélkodás városa.

Ki hitte volna! Ez a három szó az, mely minden ajkon untalan ismétlődik. Ime, sikra száll egy nagy hadsereg, szebb és büszkébb, mint a minő valaha. Vezéréhez nagy a bizalom. Ő maga is erősen bizik magában és „katonai szerencséjében,” hadi tervét a titok fátyolával burkolja el, melyben — mint ködben a hegy — oly nagymérvűnek látszik minden, hogy azt hiszszük: egyet toppant és azzal minden ellenség eltűnik!

Még a fecsegő hirlaptudósítókat is csak különös kegyelemre tűri meg táborában. Az alvezérek közt régi próbált vitézek, hirneves elmék és vas katonák egész csoportja áll. Az uralkodó teljes bizalma, egész népek reménye s a világ várakozása fűződik hozzájuk.

Mindenki meg van győződve hogy lehetetlen legyőzni őket.

S ime jó egy hét, (junius 27. — jul. 3.) egy szörnyű hét, melynek párja alig van a történetben, és ama lehetetlenség valósággá válik.

Csak II. Fülöp spanyol király veszté el rövidebb idő alatt a „győzhetlen flottát;“ ámde azt nem is emberek, hanem elemek — a víz és szél — hatalma pusztítá el.

Jul. elején meleg idők jártak és mégis — fáztunk. Fáztunk a távsürgönyöktől, melyek hirdették, hogy öt csatában hány ezeren meg ezeren estek áldozatul. Egy rém jelent meg, melyről most az egész világ beszél, a *gyűtűs puska*, melynek esővéből joly sűrűn és gyorsan hull a golyó, mint a záporszakadás. Ez nem pusztít, hanem söpör. Ez nem fegyver, hanem egy-egy pokolgép, — vélik mindennütt.

S bármily távol esik is tőlünk a csatatér, mi is érezzük borzalmait és látjuk nyomorát. Egész hosszú vasuti vonatok hozzák a sebesülteket. A kórházak szobáiban nincs hely, az Orczy-kert és Margit-sziget néhány nap alatt megtelik sátrakkal; sok épületet — még a losonci indóházat is — átalakítják kórházaknak; nem sokára a nagyobb tanintézetek épületeire kerül a sor; résztvevő emberek adakoznak, terveznek és ajándékokat visznek a szegény sebesültek számára; a nők pedig reggeltől estig tépik a rongyokat finom szálakba, s örömük a tépés halmazával együtt nő. Oly jól esik e szegényekért valamit tenni!

És számuk folyvást szaporodik.

A július 3-diki nap a százakat ezrekre növelte.

A szörnyü napok legszörnyübbike ez, mely a vér és könnyek egész tengerét szülte.

Nemcsak a história, hanem ezer meg ezer család történetének legszomorubb napja ez. Teli borzalmas képekkel, jajjal, pusztitással, a legyőzöttek gyászával és a győzők riadó mámorával. Az ember alig hiszi, hogy a felvilágosodás és ember-szeretet századában él; s hajlandó elítélni a tudományt, mely merész leleményeit emberfajunk pusztítására használja.

Egy Homér kellene e véres csata rajzához.

A sereg erősen áll, küzd, s vitézségének egész hatalmát fejt ki, hogy két erős vár között megtörje az előnyomulók erejét. A félnap dicsősége övé, de jön a másik fele — gyászszal. A balszárnny meginog és futni kezd; a többi sem állhat meg tovább, — vissza kell vonulnia. Halomra hullnak az áldozatok. Nem is fekszenek már — írja egy katonára — hanem ülnek és állnak a halmazok miatt. Magyar katonák öt lépésnyire rohannak a porosz gyalogsághoz, s vitézségük díjában ott hullnak rakásra. Más ponton löporos szekerek lobbannak föl, és elpusztitnak másfél száz derék tüzért. Az Elbe vizén leszakad egy hid, s borzasztó zuhanással hullnak az áldozatok, s jajjaikra még az üldöző ellenség is megáll, s megdöbbenve nézi ez embertelen látványt. Egyik vezér (Gablenz), ki annyi győzelmet vívott ki már, tábornoki kalapját vesztve, rohan előre, hogy boszut álljon. Maga a fővezér (Benedek) is — tábornokarával — a legsűrűbb golyózáporban nyargal ide s tova, s keresi a halált, mint egy jótéteményt. Csoda, hogy megmarad; de megmarad; s midőn a vész után lováról leszáll, elkeserülten mondja Nádasz ezredesnek: „Mindenemet elvesztém, csak — fájdalom — életemet nem.“ S a csatatér borzalmát növeli a beálló est és éj homálya.

És másnap ezer szárnyon kel utra a gyászshir, melyet néhány hét előtt még lehetetlennek tartottunk volna. A nagy hadsereg meg van törve.

E csatatér iszonya az egész művelt világot megdöbbeníti. A szív, az *emberi érzés* követeli itt jogait, minden pártérdek, minden politikai érzület fölött. Nem a lobogók színe az, mi itt tekintetbe jő, hanem az áldozatok roppant száma. Mi is — szegény magyarok — e nap óta hajh! mennyivel vagyunk kevesebben!

A hadak fúriái Attila óta alig dühöngtek ily szilaján. A történet leggyászosabb lapjai jutnak eszünkbe. Mintha hallanók a hatalmas Caesar kiáltását a teutoburgi véres erdők felé: „Varus, Varus, add vissza seregeimet!“

S e vérözön felett csak a büszke Berlin ünne-

pel, ágyuz és világít. A győzelem egész büszkesége csap ott lángokra. A lángelméjü Nagy Frigyesnek egykor „hét éves háboruja“ volt, Bismarcknak elég „hét napos.“ Ugy látszik, hogy most gyorsirással írják a történetek könyvét is. De a szünet, mely a königrätzi nap után beállt, még nem vége a tragédiának; valószínűleg csak felvonási köz, mely után nagy és új erővel ujlhat meg a küzdelem.

Azonban mialatt három híres tábornokot „hibáik“ végett hadi törvényszék elé állítanak; mialatt temetik a holtakat és szállítják a sebesülteket; mialatt a bécsi csüggedés napjaiban szekerekre rakják a bank kincseit, hogy Komárom „szüz“ falai közé szállítsák; mialatt teherszállító hajókat visznek Linc felé, hogy belőlük hidakat készítsenek a legroszabb szükség esetére; az alatt a csatatér véres mezeje és az aggodalmak sűrű felhői fölött egyszerre csak megjelen a béke fehér galambja zöld olajjával.

A félvilág mosolylyal üdvözlí.

Velencét átadják a franciáknak, (a kiktől természetesen az olaszok kezébe jut), s Napoleon császár kilép rejtelmes hallgatásából, hogy fegyverszünetet kössön a hadakozó három sereg között.

Új és váratlan meglepetés. Mire lapjaink elkészültek a csataterek gyöngénél gyöngébb térképeivel: ime tán meg is szünik a harc! De ez is csak múló napok reménye. A béke galambja röpdös, de nem talál pihenő ágat. Most közelébb jő hozzánk, majd tovább száll, — s ki tudja, mire e sorok megjelennek, porba ejti-e az olajágot, vagy megajándékozza vele a néhány nap alatt kifáradt népeket?

Rejtélyes fordulatok, változó percek és kétségek napja volt az is, melyen fővárosunk egy szívélyes *ünnep* örömeben részesült.

Vasárnap még csak susogtak róla, s hétfőn délután négy órakor már a *Fejedelem-Asszony* Budavárba érkezett. Az ünnepélyes fogadást ezuttal mellőztetni kívánták, mindamellert igen sokan mentek ki az indóházba, hogy melegen üdvözléjk a magas érkezőt, ki a sebesültek látogatására jött, s szerda esti 9 óráig időzött a fővárosban, e rövid idő alatt mindig a kórházakat látogatva. Megérkeztek ott volt a pályaudvarban Deák Ferenc is, és sok nevezetesség. A fogadási pompát pótolta za üdvözlés szívélyessége. E fejedelmi Urnőt megszerette a magyar, kinek nem természete, hogy a forgandó időkkel változtassa érzéseit. Most is lo-vagias hódolattal és mély részvéttel üdvözlék min-

denütt, a merre csak csekély kíséretével s egyszerű fekete ruhájában átvonult.

Ugyanez estén ragaszták föl az utcák sarkaira a nyilatkozványt, melyben az Uralkodó „hű magyar népeit“ minél tömegeseb s önkéntes támogatásra szólítja föl a küzdelmek mezején, melyen — a mint ebből is látszik — nem igen fog rövid nap

alatt felnőni a béke olajfája. S ugyanez órákban terjedt el ujonnan a hír, hogy a magyar országgyűlést is nem sokára megint össze fogják hívni. A történet kereke roppant sebesen forog, s a miről ma még csak susogunk, holnap már valósággá lehet.

Vadnai Károly.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

k. j. (*A fehér liliom minék a jelképe?*) A fehér liliom az ártatlanságnak jelképe, a keleti népeknél azonban a liliom egyenes, éghez irányzott növése miatt a szabadságot jelképezte. A rómaiaknál a liliom reményt jelentett; egy ismeretes római pénzre a liliom van ráverve, eme felirattal „*spes publica, spes augusta, spes populi.*“ — Tirusi Hírám, ki böles Salamon templomát építette, a templom előcsarnokának oszlopait liliomokkal ékesítette fel a titok jeleül; ide hordatta az építő anyagszert tanítványai által, kikkel csak az előcsarnokot építteté, az egész művet pedig maga készítette; tehát Hírám a liliomot a mysterium jelének tartotta. — Franciaországban a liliomot a megbélyegzett emberek homlokára sütötték. — A régi legendában a liliom a halált jelképezte.

— (*Hajóverseny az oceánon.*) Jelenleg sokat beszélnek a sport egy új neméről. Versenyről van szó, melynek pályája nem csekélyebb, mint maga az egész oceán. A versenyzők az összes theahajók, melyek jelenleg Hongkongban rakodnak és lekötelezték magukat onnan ugyanegy időben kiindulni. A verseny kimenetelére, melyre 1000 font sterling van kifizetve az angol theakereskedők által, mind Hongkongban, mind Londonban a legtulzottabb fogadások történtek, érdekeltek s nem érdekeltek részéről.

k. j. (*Fényüzés a római hölgyeknél.*) Közönségesen elterjedt vélemény, miszerint a fényüzés a nőnemnél a mai korban érte el tetőpontját. Nem lesz érdektelen ezzel szemben megismertetnünk, mit beszélnek a régi latin írók a római nők piperéjéről. Tertullian és alexandriai Clemens többek között ezeket írják: A római nők reggel, midőn felkeltek, úgy néztek ki, mint tengeri macskák, mert arcukat — hogy mindig fris színben maradjon — este szamártéjben felázott kenyérbéllel kenték be, azt hive, hogy a szamártéj nemcsak a megromlott tüdőt hozza helyre, hanem egyszersmind a testet az aszkórtól is megőrzi, és a bőrnek ifju fris színt kölcsönöz. Ezért sok gazdag római hölgy naponkint 70-szer fürdött szamártéjben. Poppea, Néró császár neje, ha valahová utazott, mindig egész

csorda nőstény szamarat hajtattott maga után, hogy bármely percben fürödhessék meleg szamártéjben. Az arepirosításra a mohának bizonyos nemét használták, mely növény a Középtenger partjain terem, s Pliniusnál *Anchusa Tinctoria* név alatt fordul elő. A fényüzésben minden tekintetben tullek a mai nőknél; selyem- és bársony-ruha már az akkori időben is közönséges volt; selyem és bársony öltönybe szolgálényaikat öltöztették a gazdag nők, míg ők sodrott aranyszálakból szőtt kelméket hordottak, gazdagon megrakva drágakövekkel. A mesés Indiának, Tibetnek, Syriának, Phoeniciának nem volt oly kincse és drágasága, mit az akkori római hölgy ne birt volna.

m. a. (*Zaphir.*) A leggyönyörűbb zaphir-köveket Ceylon szigetén találhatni. A legelső zaphir az arab tengeröblben fekvő Zaphirine szigeten találtatott. Ezen ékkőnek elragadóan szép kék színe a felhőtlen, tiszta eget juttatja eszünkbe. Szent könyveink képdús nyelve, ezekből „Jehova trónjának talapzatát zaphirokból állónak“ nevezzi. Budha tanai között olvassuk e körül, hogy „fölnyitja az elzárt ajtókat és házakat; kiengesztel istennel s azt eszközli, hogy imáink meghallgattassanak, s ennek következtében béke és szerencse áradjon reánk: mindezek azonban csak akkor teljesednek, ha az, a ki e követ magával hordja, *jámbor és tiszta életű* egyszersmind.“ Mióta a divatnak és Franciaországnak császárnője, Eugénia e követ választá kedvenc ékkövének, a sok megrendelés folytán kétakkora lőn annak bece.

k. j. (*A régi rómaiak véleménye a gyémántról.*) Plinius és a régi rómaiak a gyémántról azt állították, hogy ha a legkeményebb vasüllőre tennék, és kalapácsal ráütnének, inkább a vas horpadna be, mintsem a gyémánt sérülne meg. Ki ezt megkísérlené, nagyon csalatkoznék.

— (*Európa legmagasabb két csúcsát:*) a Mont Blancot és Monte Rosát a mult század végeig csak névről ismerték — s csak 1790 után sikerült Saussurenek, a világhírű genfi születésű természetbuvárnak a Mont Blanc tetejére jutni. Ő erről úgy, mint a Monte Rosáról is, több igen érdekes és rész-

letes tudósítást adott ki, s magasságukat is megismertette. Ugyanis a Mont Blanc 14,773 láb, a Monte Rosa 14,284 láb. Saussurenek a Mont Blancra hatolása óta a megmászások folyvást szaporodnak, úgy annyira, hogy 1863-ban 34-en mentek föl a Mont Blancra. Nem úgy van a Monte Rosával; ez utóbbi sok ideig vetélytársa lévén a Mont Blancnak, több merész turistában vágyat keltett, de, noha a kísérletek majd minden évben megújultak, egész 1852-ig még senki sem tudott legfelső csúcsára jutni, mignem 1852-ben a Smith testvéreknek sikerült, kimondhatlan fáradság és kiállott veszély után a „Höchste Spitzét“ is megmászni. Azóta már minden évben találkozott pár utas, ki e fárasztó utra vállalkozik, de nem lévén annyira ismerős, mint a Mont Blanc, látogatói sem oly számosak.

k. j. (*Osztriga-evés a régi korban.*) Az osztriga-evés a régi korban is nagyban divatozott. Többek közt Vitellius római császárról írják, hogy naponként négyszer ebédelt, és minden ebéd alkalmával 100 tucát osztrigát fogyasztott el, és így egy hónap alatt 3 ezeret, összesen egy év alatt 24,000 tucatot vagyis 288,000 darabot.

— (*Boszorkányper másfél század előtt.*) N.-Bánya város jegyzőkönyvében 1705. jan 30-dikáról következő sorok fordulnak elő:

„Ti Szaszánné, Szakácsné, Pap Andrásné elegendőképpen megvilágosodván és megbizonyosodván az ti Isten ellen való gonosz cselekedetitek, varázslástok, büvölésitek, bájolástok, ördögi mesterségtetek, boszorkányságtok, melyet a hiteles tanuk mind magatok szájavallása után, s mind pedig ördögi mesterségteteknek gyakorlását sok izbe látván, hitek után megbizonyították, és hogy az vízben is belé vettetvén mint oly személyek tisztátalanok lévén, le nem mentetek, sőt az magatok szavai is világosan megmutogatják; azért mind Isten s mind az ns ország törvénye szerént mint olyan ördögi mesterséget követő boszorkányok, kivetvén a *Kákás* mezőre, a ti büntetésteknek helyére, tüzzel testetek megégettetik.“

Közli: *Lajos Gy.*

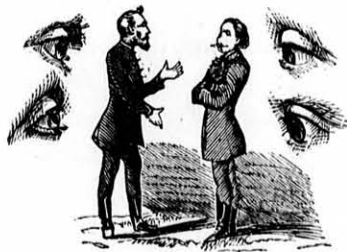
m. a. (*Elmés lopásmód.*) Egy sevillai spanyol lap elbeszélése szerint bizonyos hölgy az Ur testének magához vétele végett az oltárhoz járulván, egy látszólag hasonló okból ott levő nő mellé térdelt. Imája közben úgy rémlett előtte, mintha zsebében idegen kéz keresgélne, de kezeit mellén áhitatteljeseen összetéve tartó szomszédnőjére tekintvén, gyanakodása miatt még önmagának tett szemrehányást. Áldozása végeztével eltávozván, ész-

reuvé, hogy erszénye hiányzik; figyelmeztetett tehát egy jelenlevő rendőrt a gyanus egyénre, kinél erszénye csakugyan megtaláltatott. Vizsgálat közben az is kitűnt, hogy a nőnek két csalódásig élethűséggel alakított *viasz-keze* volt mellén imára összetéve, melynek színe alatt természetalkotta kezeit nem épen ily tisztességes célokra annál gyanutlanabban használhatta.

m. a. (*A halak szaporítása.*) E célból Amerikának nyugati részében a következő eljárást használnák, melyet egyszerűsége végett gazdáinknak s a honunkban is mindinkább szaporodó diszkerti és sétányi tavak kezelőinek figyelmébe ajánlunk. Április vége felé a vizek mellett levő fűzfáknak rostos gyökereit ki kell ásni, s ezek megtisztítván s cölöpökhöz erősítettvén, akként helyezendők el nagy mennyiségű halakat tartalmazó vizekbe, hogy a vízszin alatt fél lábnyira legyenek. A gyökrostokra rakják a halak petéiket, s néhány nap múlva az egész készüléket oda lehet áthelyezni, a hol halakra van szükségünk. A fűz gyökereik ép úgy, mint előbb, $\frac{1}{2}$ lábnyi mélységben erősítettnek meg; s a vízben nemsokára apró halacska fognak uszkálni. A különböző halak ikrázási idejének figyelmes észlelése által lassanként képesek leszünk számos halfajt ily egyszerű uton áthelyezni. — Ezen eljárás annyival inkább megérdemli az alkalmaztatást, mert a mesterséges haltenyésztés, úgy, a miként azt nagyobb intézetekben látjuk, nem igen áll hatalmunkban.

⊙ (*A legrégebb román nyelven írt okmányoknak*) azon krónikát tartják, melyet Hurul, Dragosiu Moldvaország első fejedelmének korlátnoka eredetileg latin nyelven írt és Clanau Péter, István fejedelem titkára, 1495-ben román nyelvre fordított. E műről, mint a románok legrégebb nyelvemlékéről, Román Sándor magán tanár a lefolyt félévben a pesti egyetemen előadásokat tartott.

Képtalány.

(Megfejtése a 30-dik számban lesz.)

A 25-dik számban közölt képtalány értelme: „A veszély nagysága igaz mértéke az erénynek.“

viselő és neje, a porosz születésű gr. Redern Hermina, b. Vécsey József képviselő, Kun Kocsárd, ifj. b. Kemény István s Zeyk Károly erdélyi képviselők, Poeltenberg Ernő volt magyar tábornok özvegye, sz. Kakowszka Paulina, Festetics Mária grón, gr. Hunyady Vilmos, Vas Gereben családja, Rabatinszky Mari énekesnő, Buzna Lajos volt képviselő, a gr. Pejachevich-család, Kund Vince, Junák n. váradí kanonok, Nagy Ignác képviselő, Kovács Pál irónk leánya s a többi ismertebb neveit soroljuk elő. — A fürdőhely területén sok, kedvesen meglepő változás történt; a balatonparti sétány annyira megnagyobbított, hogy Trieszt tengerpartján alig van tágasabb quai; az új fürdőház egészen újból van rendezve, mert ide várta a császárnét; a vendéglőt új bérlet látja el igen izletes ételekkel; a templom körül mintegy 30 házhelyet hasítottak ki, melyeken rövid időn diszes nyaralókat remélünk szemlélhetni, s a mi legfőbb, a balatoni régi fürdő egészen eltűnt s most egészen bent a tiszta hullámok közt egy diszes új fürdő áll, Gerster és Frey építészek által kivívve, hol teljes kényelmet találhatni. Vannak itt elkülönített férfi s női uszodák, szellőző csarnokok és öltöző fülkékkel, 46 tágas férfi s 28 női kabin, mely utóbbiak igen diszesen kárpitozottak. — Fűreden közelebb Herzka s Rabatinszky Mari hangversenyt adtak; a sétányon s az éttermekben Farkas Miska, győri jónévű zenekara, a színházban pedig Bényey és Lackó társulata játszanak. — A hírenél sokkal jobb és erősebb „Kisfaludy” gőzös rendszeren kétszer hozza át a vendégeket a síófoki vasuti állomástól, mit levelezőnk különösen azért említ meg, mert a tavasszal elterjedt lirok után a közönség nagy része még most is azt hiszi, hogy Fűreddel a gőzhajózási közlekedést felüggesztették.

— (Klauzál Gábor) hosszas betegségéből, Poór Imre sikeres orvosi segítsége folytán teljesen fölépült, s most már tétényi híres szép kertjében napokint sétákat tesz.

— (A pesti állatkert) is érzi a háboru súlyát. A Hamburgból megrendelt majmokat e miatt nem küldhették el, s így a kert megnyitását júl. 15-ről továbbra kellett halasztani.

+ (Az északi harctéren) Skalitznál elesett és megsebesült hazánkfiak közt vannak: mint elesetek Malocsei Antal, Macskássy Kamil, gecelfalvai Bajosi Károly, dormándhazi Sági Béla, Tindora, Endre hadnagyok; megsebesültek: Stary Jakab, Vukadenovics Miklós, Hollovich József hadnagyok; Jesevits János űrnagyot nem találják.

× (A löveggyártás nagy űtközet) részleteiről, — melyet a poroszok sudowai győzelemnek neveznek, — eddig a következők jutottak nyilvánosságra: Az űtközet délután 3 óráig kedvezően folyt a osztrákok részére. Ezen ideig a két hadseregéből álló porosz armádiának csak egyike, mely négy hadtestből állott, volt tűzben. Délután 3 órakor jelent meg a csatateren a másik porosz hadsereg, mely három hadtestből áll, s mely ellen most osztrák részről a tartalék csapatokat is tűzbe kellett vinni. A harc mindkét részről nagy vitézséggel folyt. Az eső egész nap szakadt, s a löpor fellegét a szél az osz-

trák csatavonal felé hajtá, úgy hogy Benedek főhadiszállásán, mely Lippa faluban volt, semmit sem lehetett az ellenség mozdulataiból észrevenni. Így sikerült egy porosz hadtestnek erdei utakon egyszerre Chlum faluban állást venni, mely Lippától az osztrák főhadiszállástól alig egy kis óra-negyednyi távolra esik. Az osztrák hadsereg elrémülve tapasztalá, hogy most már nemcsak előlről hanem oldalról, sőt egyenesen hátulról is megtámadtatik. A fővezér, a főhadiszállás és a törzskar a legdühösebb golyózápor alá került, s ketten a tábornoki törzskar tagjai közül súlyos sebet kaptak, egy pedig halva rogyott össze. Vilmos főherceg és hadtestparancsnok a fején kapott sebet, de a mely nem életveszélyes; József főherceg dandárnok (József nádor fia) kezén sebesült meg; gróf Festetics Tasziló hadtestparancsnok lábát ágyugolyó vitte el. A visszavonulás eleinte lassan történt, de a mint nagy tömegben kezdtek a poroszok előnyomulni, a rendes visszavonulás vad megfutamodássá fajult, és a hadcsapatok egészen összezavarosva a megáradt Elbe vize 14 hidján át kerestek menedéket. Allítják, hogy több ezer ember e folyóban lelte sirját. A csata veszteségeit azonban még mindig csak gyanítani lehet. Némelyek 40,000 emberre teszik a halottak, sebesültek és elfogottak számát az osztrák részről; mások 80,000 emberről beszélnek.

× (Budaról júl. 12-éről) jelentik, hogy Császárné O Felsege a f. császári gyermekekkel júl. 13-án Bécsből külön vonattal Buda-Pestre utazik le. A Császárné, midőn júl. 11-én elutazott Pestről, gr. Andrássy Gyulához e szavakat intézte: „Mégint el fogok jöni kedvelt Magyarországomba, mert sehol sem érzem magamat oly biztosan, mint itt.”

—v.— (Köszönetnyilvánítás). A t. adakozók megnyugtatásának közöljük az alábbi sorokat: „T. Szerkesztő ur! Becses küldeményét f. hó 12-ről, inséges szenvedő hiveim számára 21 ftot oszt. értékben kezemhez vettem s midőn azért az éhezők nevében a nemesszivű adakozók iránt hálás köszönetemet kifejezem és rájuk az ég legjobb áldásait kérem, nem mulaszthatom el fájdalmas részvétünket is nyilvánítani az országos fagy által a magyar hont érzékenyen sújtott csapáson. Az egek ura nyujtson kárpótlást a sérelmeseknek! sat Bukovinában, Andrásfalván, 1866 jun. 27. Biró Mózes, ev. ref. lelkész s esperes.”

Irodalom.

* (Benedek Aladár) ismertebb fiatal költőink egyike, kitől lapunkban is több költemény jelent meg, előzetési felhívást bocsátott ki, két kötet költeményre, 2 ujforintjával. Bár e két kötet vagy inkább e két forint egy kissé soknak neveshető, ajánljuk a busgó ifju írók, kinek verseiben gyakran a meggyőződés hangja eszmével és érzéssel párosul, olvasóink figyelmébe, annál is inkább, mert nálunk eredeti költemények már rég nem láttak napvilágot külön kiadásban.

* („A Székely Néplap”) c. Marosvásárhelyt megjelenő hetilap mutatványssámát szétküldték. E lap nézagot pótolhat a székelység küsepelte; s a mutatványssámból egy látszik, hogy a szerkesztők helyesen fogták fel hivatásukat, midőn a fővárosi lapoknak hagyják fenn az általános érdekek képviselését és a helyett a közvetlen környezet ügyével igyekeznek foglalkozni.

* (Imreh Sándor) marosvásárhely nyomdász értesíti a kö-

sőséget, hogy a Zilsbly Imre által fordított „Andromache“ c. tragédia, az ígérétnél előbb, még e hóban napvilágot lát; kéri tehát a közönséget, hogy előfizetési ivaikat mielőbb küldjék be.

Szerkesztői üzenetek.

— *Temesvárra*: F. J.-nak. E nemtek közlését a divatlapoknak hagyjuk.

— *Hosszopolyra*: D. M.-nak. A beküldött 189 darab közül alig három ütötte meg a mértéket.

— *Temesvárra*: O. Zs.-nak. Reméljük, hogy a megrendelt lapok járásában nincs már semmi hiány.

— *Mármaros-Szigetre*: Ss. L.-nak. Az ép oly tanulságos, mint vonzóan írt cikket nagy örömmel fogadtuk s ezentúlra is kérjük szives közreműködését. Ohajtását készséggel teljesítettük.

— *Szombathelyre*: E. Gy.-nek. A Kisfaludy-Társaság részére érkezett küldeményt vettük s át fogjuk adni.

— *Buda-Ujlakra*: Ss. K.-nak. Neve be van jegyezve; ha tehát nem érkezett volna kézhez, sziveskedjék a kiadóhivatásban reklamálni.

— *Budán*: A. K.-nak. A tárgy érdemes lenne költői fel-dolgozásra, de így egy-két csinos hely dacára is nagyon prózai elbesszélés.

— *M. J.-ben a. d. c.-nek*. Nem fogjuk közölni.

— *„Hozzá“* — nem jöhet, mert bármennyire örülünk a gyöngéd viszonyok szemléleténél, de szerelmi póstául nem vállalkozhatunk.

— *B. Csabára*: A rajskok egyikét nem használhatjuk. A másikat, az emlékkövet közölünk, ha a melléje csatolt cikk nem lenne csupa ömlengés; épen azon korszak s eseményei-nek leírása kellene hozzá, melyekről ön azt mondja, hogy nem akarja azok borzasztó képét lefesteni.

— *Sárospatakra*: Dr. Z. T.-nak. A régebben küldöttet előbb adjuk; az utóbbira alkalmas időt várunk.

— *Pesten*: P. D.-nak. Kívánata szerint a kérdéses évkönyv szerkesztőségéhez juttatjuk.

Előfizetési felhívás

„HAZÁNK S KÜLFÖLD“

című ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti

KÉPES HETILAPRA.

Főirányva e lapnak a független hazafiás eszmezet.

Adunk: életrészeket, költeményeket, beszéleteket s életképeket; műtárgyak, régiségek, várak, vidékek sat. ismertetéseit, utleírásokat, népismeretéseket, népszerű természetrajzi közleményeket, hazai történeti cikkeket, társadalmi kérdések megvitatásait; az „Egy hét történetében“ minden számban az irodalmi, színeszeti, zeneti, festészeti s a társadalmi élet kiválóbb mozzanatai ismertetését; apró vegyeseket a világ minden részén történetekről s találmányokról; vidéki tudósításokat, napi ujdonságokat sat.

Adunk minden számban számos díszes képet, melyek szak-értő művészeink méltánylatával is találkozhatnak, kik közül több kitűnőt rajzolóinkul is tisztelhetünk.

Adunk karrikaturákat.

Adunk országgyűlési tudósításokat minden ülésről; a nevezeteseb okiratokat külön mellékletekben s egész terjedelmükben, napi lapjainkkal csaknem egyidőjűleg hozzuk.

Adunk eredeti külföldi leveleket Amerikából, London, Páris, Hamburg- s Nápolyból, Olasz, Porosz, Lengyel- s Moldva-Oláhorzszágból s Ázsiából.

A harctérről eredeti tudósításokat fogunk közölni.

Jókai Mór, legragyogóbb tollú regény- és beszélyírónk két év óta lapjaink közül csak a „HAZÁNK S KÜLFÖLD“et tiszteli meg s nemű dolgozataival.

Uj előfizetőink figyelmeztetésül jelenthetjük, hogy lapunkban minden évnegyed végével be vannak fejezve a cikkek s így az előfizetők soraiba most belépők nem kapnak osonka példányt.

„Zrínyi és Frangepán“

című nagy színes jutalomképünket, milyennél díszesebbet magyar lap még sohasem adott, már az uj évnegyed végén megkaphatjuk szétküldéseni s azt minden egész éves előfizetőnk megkapja (a 30 kr. csomagolási és helyegilleték beküldése után), s féléves vagy negyedéves előfizetőink is, ha már előfizetéseiket egész évre kiegészítették s a 30 krt is beküldötték.

Tavalyi „Dobozi“ című színesnyomású képünket, mely minden tisztos ház falainak díszítésére szolgálhat, előfizetőink kedvezménykép 1 frt s 30 kr. csomagolási díj beküldése mellett megkaphatják.

Előfizetési feltételek:

julustól—dec. végéig félévre	3 frt — kr.	julustól jövő júliusig egész évre	6 frt — kr.
julustól—szeptember végéig negyed évre	1 „ 50 „	A kép csomagolási díja	— „ 30 „

Pest, június 10. 1866.

Szokoly Viktor,

„HAZÁNK S KÜLFÖLD“ szerkesztője.

Emich Gusztáv,

m. akad. nyomd., s „HAZÁNK S KÜLFÖLD“ kiadója.

Melléklet: „A déli esztater térképe.“